

Raad van Bestuur
Postbus 74500
1070 DB Amsterdam

Laan van Langerhuize 1
1186 DS Amstelveen
Telefoon (020) 656 7890
Fax (020) 656 7700

Ministerie van Financiën
Postbus 20201
2500 EE DEN HAAG
Via www.internetconsultatie.nl

Onze ref.: HD/JGB/KB

Amstelveen, 31 januari 2012

Betreft: Reactie KPMG op Consultatiedocument Accountancy

Geachte dames en heren,

Graag geven wij gehoor aan uw uitnodiging om onze mening te geven over de lopende nationale en internationale vraagstukken omtrent accountancy. Na enkele meer algemene observaties hebben wij in de bijlage bij deze brief onze reacties opgenomen op de vragen in het Consultatiedocument Accountancy.

De kwaliteit van de accountantscontrole is voor ons het uitgangspunt geweest bij het formuleren van onze reacties op de vragen en is voor ons leidend bij het beoordelen van wijzigingen op het gebied van wet- en regelgeving omtrent het accountantsberoep.

Wij onderkennen dat onafhankelijkheid een wezenskenmerk is van het accountantsberoep. Voor zover ons bekend, is de feitelijke onafhankelijkheid van accountants in het algemeen in de praktijk voldoende geborgd. Dit blijkt ook uit het onderzoek van de AFM "Prikkel voor kwaliteit accountantscontrole". Echter, de huidige maatschappelijke perceptie duidt op dit punt op een vertrouwenskloof. Daarom zullen we naar oplossingen moeten zoeken om deze maatschappelijke perceptie weg te nemen. Onze oplossingen bestaan uit een samenhangend pakket van maatregelen voor OOB-controlecliënten:

1. De (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen laten fungeren als materiële opdrachtgever van de externe accountant.
2. Het voorafgaand goedkeuren van alle controle-, aan controle gerelateerde diensten en overige dienstverlening door de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen.
3. Het onverkort invoeren door de NBA van de Code of Ethics van de International Ethics and Independence Standards Board van de IFAC door de NBA met daarin het verbod op beloning en beoordeling van externe accountants voor het verkopen van adviesdiensten aan controleklanten.
4. Het uitbreiden van de lijst met verboden diensten conform het meest strenge regime in de wereld (Amerikaanse SEC-regels).
5. Het opstellen en publiceren van beleidsregels (Auditor Independence Policy) waarmee de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen de overige dienstverlening toetst op aanvaardbaarheid in het kader van de onafhankelijkheid van de accountant.

De onafhankelijkheid van de controlerend accountant zou onder druk komen te staan omdat de accountantsorganisatie ook advieswerkzaamheden bij OOB-controlecliënten verleent. De omzet uit deze adviesdiensten is beduidend lager dan vaak wordt gedacht. Bovendien hangt een deel van de adviesdiensten direct samen met de controle. Een volledig verbod voor accountantsorganisaties op adviesdiensten bij controlecliënten zou de kwaliteit van de controle uithollen en tot lastenverzwaring voor het bedrijfsleven leiden.

Ten aanzien van de verplichte kantoorroulatie zijn wij het eens met de reactie van het Ministerie van Financiën op het Groenboek. Periodieke heroverweging van de accountant door de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen is wenselijk en wordt inmiddels breed onderschreven onder meer in de Nederlandse Corporate Governance Code, maar dit moet niet worden opgelegd met een verplichte kantoorroulatie als uitkomst. Bij de periodieke heroverweging moet de kwaliteit van de accountantscontrole voorop staan en daarbij speelt ook de ervaring en kennis van het accountantskantoor over de controlecliënt een rol, omdat dit tot een betere en meer efficiënte controle kan leiden. Een gedwongen kantoorroulatie kan ontijdig en daarmee schadelijk zijn, bijvoorbeeld ten tijde van economische recessie, reorganisatie of overname. De ervaring van de controlerend accountant is dan juist van groot belang.

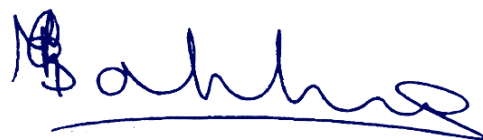
Ons inziens is het van groot belang om de Nederlandse discussie een plek te geven in een bredere, internationale context. Gezien het internationale karakter van de kapitaalmarkt zou het onwenselijk zijn wanneer de Nederlandse regelgeving zou afwijken van hetgeen wereldwijd gebruikelijk is. Ook voor het 'level playing field' van Nederlandse multinationale ondernemingen is internationale harmonisatie essentieel.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid tot een nadere toelichting.

Hoogachtend,

H.H.J. Dijkhuizen
Voorzitter Raad van Bestuur KPMG N.V.

J.G. Bakker
Voorzitter KPMG Accountants N.V.

Bijlage(n):

Reactie KPMG op vragen Consultatiedocument Accountancy

Reactie KPMG op vragen Consultatiedocument Accountancy

1. Onafhankelijkheid

1.1 Principes van regelgeving

1.2 Samenloop tussen de controle van de jaarrekeningen overige dienstverlening

1. Wat is uw visie op de noodzaak bestaande onafhankelijkheidswaarborgen te versterken?

Wij onderkennen dat onafhankelijkheid een wezenskenmerk is van het accountantsberoep. Voor zover ons bekend, is de feitelijke onafhankelijkheid van accountants in het algemeen in de praktijk voldoende geborgd. Dit blijkt ook uit het onderzoek van de AFM “Prikkel voor kwaliteit accountantscontrole”. Echter, de huidige maatschappelijke perceptie duidt op dit punt op een vertrouwens kloof. Daarom zullen we naar oplossingen moeten zoeken om deze maatschappelijke perceptie weg te nemen. Onze oplossingen bestaan uit een samenhangend pakket van maatregelen voor OOB-controlecliënten:

1. De (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen laten fungeren als materiële opdrachtgever van de externe accountant.
2. Het voorafgaand goedkeuren van alle controle-, aan controle gerelateerde diensten en overige dienstverlening door de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen.
3. Het onverkort invoeren door de NBA van de Code of Ethics van de International Ethics and Independence Standards Board van de IFAC door de NBA met daarin het verbod op beloning en beoordeling van externe accountants voor het verkopen van adviesdiensten aan controleklanten.
4. Het uitbreiden van de lijst met verboden diensten conform het meest strenge regime in de wereld (Amerikaanse SEC-regels).
5. Het opstellen en publiceren van beleidsregels (Auditor Independence Policy) waarmee de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen de overige dienstverlening toetst op aanvaardbaarheid in het kader van de onafhankelijkheid van de accountant.

De onafhankelijkheid van de controlerend accountant zou onder druk komen te staan omdat de accountantsorganisatie ook advieswerkzaamheden bij OOB-controlecliënten verleent. De omzet uit deze adviesdiensten is beduidend lager dan vaak wordt gedacht. Bovendien hangt een deel van de adviesdiensten direct samen met de controle. Een volledig verbod voor accountantsorganisaties op adviesdiensten bij controlecliënten zou de kwaliteit van de controle uithollen en tot lastenverzwaring voor het bedrijfsleven leiden.

Ten aanzien van de verplichte kantoorroulatie zijn wij het eens met de reactie van het Ministerie van Financiën op het Groenboek. Periodieke heroverweging van de accountant door de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen is wenselijk en wordt inmiddels breed onderschreven onder meer in de Nederlandse Corporate Governance Code, maar dit moet niet worden opgelegd met een verplichte kantoorroulatie als uitkomst. Bij de periodieke heroverweging moet de kwaliteit van de accountantscontrole voorop staan en daarbij speelt ook de ervaring en kennis van het accountantskantoor over de controlecliënt een rol, omdat dit tot een betere en meer efficiënte controle kan leiden. Een gedwongen kantoorroulatie kan ontijdig en daarmee schadelijk zijn, bijvoorbeeld ten tijde van economische recessie, reorganisatie of overname. De ervaring van de controlerend accountant is dan juist van groot belang.

Het is voor het Nederlandse bedrijfsleven van groot belang om in de pas te lopen van internationale wet- en regelgeving omdat internationaal opererende bedrijven er baat bij hebben om met gelijklopende regels die gelden voor accountants uit verschillende jurisdicties te worden geconfronteerd.

2. *Past naar uw mening het maken van een onderscheid tussen controle gerelateerde diensten en overige dienstverlening bij de vraag welke diensten een accountantsorganisatie mag leveren bij een OOB-controlecliënt naast de wettelijke controle?*

Ja, met betrekking tot aan controle gerelateerde diensten is er geen bedreiging van de onafhankelijkheid van de accountant omdat deze diensten in het verlengde liggen van zijn taak als controleur van de jaarrekening en de accountant bij het uitvoeren van deze diensten niet in een positie komt dat hij zijn eigen werkzaamheden controleert of besluiten neemt voor de cliënt. Voor de overige dienstverlening bestaan in de huidige beroepsregels waarborgen ten aanzien van de onafhankelijkheid van de accountant; daarbij speelt toestemming voor overige dienstverlening door de Raad van Commissarissen een belangrijke rol. Wij merken op dat veel OOB-ondernemingen beleidsregels (Auditor Independence Policy) hebben opgesteld om de belangenafweging te maken of de overige dienstverlening een belemmering vormt voor de onafhankelijkheid van de accountant. Sommige OOB-ondernemingen hebben deze beleidsregels gepubliceerd. Wij zijn voorstander van een wettelijke verplichting voor OOB-ondernemingen om deze beleidregels te publiceren, zodat op een transparante wijze verantwoording wordt afgelegd over de inschakeling van de accountant bij overige dienstverlening.

3. *Zou daarbij een maximum moeten worden gesteld aan het percentage van deze controle gerelateerde dienstverlening, respectievelijk overige dienstverlening ten opzichte van de omzet uit de wettelijke controle? Zo ja, hoe hoog moet dit percentage volgens u zijn?*

Nee, het opnemen van een maximumpercentage draagt niet bij aan de verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole. Daarbij moet onderscheid gemaakt worden tussen aan controle gerelateerde dienstverlening en overige dienstverlening.

Voor aan controle gerelateerde dienstverlening bestaat geen bedreiging van de onafhankelijkheid van de accountant omdat deze diensten in het verlengde liggen van zijn taak als controleur van de jaarrekening (zie vraag 2).

Voor overige dienstverlening kan een maximumpercentage een belemmering vormen voor de onderneming om de beste dienstverlener te selecteren. Tevens kunnen percentages een eigen leven gaan leiden. Er zijn situaties denkbaar waarbij 29% een grotere bedreiging voor de onafhankelijkheid vormt dan 31%. Voor de overige dienstverlening bestaan in de huidige beroepsregels (NVO) waarborgen ten aanzien van de onafhankelijkheid van de accountant; daarbij speelt toestemming voor overige dienstverlening door de Raad van Commissarissen een belangrijke rol. Wij zijn voorstander van een wettelijke verplichting voor ondernemingen om hun beleidsregels ten aanzien van het inschakelen van de accountant voor overige dienstverlening te publiceren, zodat hierover verantwoording kan worden afgelegd.

Als er voor de overige dienstverlening een maximumpercentage wordt opgenomen, zou dat alleen in Europees verband moeten worden opgelegd in de Europese Verordening om het Nederlandse bedrijfsleven geen concurrentienadeln te geven. Voor wat betreft de hoogte van het percentage biedt het onderzoek "The impact of the public Audit" van Nijenrode Business Universiteit een onderbouwing voor het hanteren van 30%.

4. *Bent u het eens met de lijst van toegestane controle en aan controle gerelateerde diensten zoals opgenomen in bijlage I? Welke diensten zou u willen toevoegen of verwijderen?*

Ja, in bijlage I worden voorbeelden opgenomen van aan controle gerelateerde diensten die zouden moeten zijn toegestaan. In de lijst ontbreken een aantal in de praktijk veel voorkomende andere aan controle gerelateerde diensten (zonder daarbij volledig te zijn): Controle consolidatiestaten, openings- en slotbalans, Covenant reports, Onderzoeksopdracht uitkeringstoets (inbrengverklaring bij BV vervalt bij invoering flexwet), Rapportage AO/IB Serviceorganisaties (COS 3402), Onderzoek opdracht prognose, Overige assuranceopdrachten, Complianceverklaringen, Rechtmatigheidverklaringen, Tax compliance werkzaamheden, Feitenonderzoek inzake beoordeling van de interne beheersing, fusies en overnames en fraudes, Rapport van feitelijke bevindingen en EDP Audits (controle IT-systemen, IT-controls en ander IT-audits).

Het is daarom van belang om geen uitputtende lijst op te nemen in de wet, maar aan te sluiten bij diensten die voldoen aan de internationale definitie van Controle-opdrachten, Beoordelingsopdrachten, Assurance-opdrachten en Aan Assurance verwante opdrachten zoals die wordt gehanteerd door de IFAC, met name omdat OOB-ondernemingen veelal internationaal actief zijn en voorkomen moet worden dat er in elk land verschillende lijstjes met toegestane en verboden diensten ontstaan.

Tevens moet worden voorkomen dat de nodige innovatie wordt belemmerd door het opnemen in de wet van een limitatieve lijst met toegestane diensten.

5. *Bent u het eens met de lijst van verboden diensten zoals opgenomen in bijlage II? Welke diensten zou u willen toevoegen of verwijderen?*

Ja. Overigens merken wij op dat de eerste bullet redundant is ten opzichte van de derde bullet. In de lijst staat ook dat het verboden is om Ontwerp en implementatie van de inrichting van de ao/ib als dienst aan te bieden. Tijdens de controle van de jaarrekening stuit de accountant geregeld op punten die de ao/ib van een (OOB-)controlecliënt zouden kunnen verbeteren. Het zou maatschappelijk ongewenst zijn als hij deze punten niet zou kunnen delen met de controlecliënt en daarbij advies ter verbetering zou kunnen geven, bijvoorbeeld in een adviesbrief (management letter). De lijst in bijlage II is ontleend aan het meest strenge regime, de Amerikaanse SEC-regelgeving. Deze regelgeving bevat een uitzondering in de situatie dat de resultaten van deze diensten niet onderwerp zullen zijn van controlewerkzaamheden gedurende de controle van de jaarrekening (reasonable to conclude exception). Wij zijn van mening dat als ervoor wordt gekozen om de Amerikaanse SEC-regelgeving te volgen dan ook de uitzonderingsbepalingen moeten worden opgenomen om te voorkomen dat het verbod een onnodig ruime strekking heeft.

6. *Kunt u in bijlage III aangeven welk van de daar genoemde diensten volgens u hoort bij de aan controle gerelateerde diensten, verboden diensten of overige diensten?*

Zie bijlage.

7. *Welke criteria hebt u gehanteerd bij de beantwoording van de vragen 4 tot en met 6?*

Uitgangspunt bij de beantwoording van de vragen 4 tot en met 6 is de Code of Ethics van de International Ethics and Independence Standards Board van de IFAC.

8. *Indien het verlenen van overige diensten zijn toegestaan, bij wie zou de beslissing moeten liggen over het verlenen van toelaatbare overige diensten aan een controlecliënt in een specifiek geval:*

- a. de accountantsorganisatie?***
- b. de externe accountant?***
- c. de auditcommissie van de controlecliënt?***
- d. degene die de externe accountant benoemt?***
- e. een toezichthouder, in casu DNB of AFM?***
- f. een andere partij, zo ja, welke zou dat zijn?***

De (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen zou de beslissing moeten nemen over het verlenen van toelaatbare overige diensten aan een OOB-controlecliënt.

9. Zouden uw antwoorden op de vragen 1 t/m 8 anders luiden wanneer het gaat om niet OOB-controlecliënten? Maakt u hierbij verschil tussen grote (niet OOB-) controlecliënten versus MKB-controlecliënten.

De oorzaken van de kredietcrisis moet in eerste instantie worden gezocht in het functioneren van de financiële sector. De kritiek op het accountantsberoep heeft zich daarbij vooral toegespitst op de gepercipieerde onafhankelijkheid van de accountant van financiële instellingen en meer specifiek de systeembanken. Eventuele maatregelen zouden naar onze mening dan ook proportioneel moeten zijn en niet onnodig het MKB mogen raken gezien het beperktere publieke belang van de meeste MKB-ondernemingen. Voor niet OOB-controlecliënten zou de lijst met verboden diensten en het maximumpercentage dan ook niet moeten gelden. Indien er bij een niet OOB-controlecliënt een Raad van Commissarissen functioneert zou die eveneens de materiële beslissing moeten nemen over het verlenen van alle controle-, aan controle gerelateerde diensten en overige dienstverlening.

1.3 Zakelijke relaties en sponsoring

10. In hoeverre vindt u dat zakelijke relaties tussen accountantsorganisaties met hun OOB-controlecliënten ontoelaatbaar zijn? Onder welke voorwaarden vindt u dit toelaatbaar?

Zakelijke relaties tussen accountantsorganisatie en hun OOB-controlecliënten zijn alleen toelaatbaar als deze passen binnen de normale beroepsuitoefening en tegen marktconforme voorwaarden geschieden en bovendien niet strijdig zijn met de bepalingen in de Code of Ethics van de International Ethics and Independence Standards Board van de IFAC.

11. Vindt u dat accountantsorganisaties in beginsel hun OOB-controlecliënten mogen sponsoren? Zo ja, onder welke voorwaarden vindt u dit toelaatbaar? Welk omvangcriterium zou daarbij moeten gelden?

Nee. Wij zijn van mening dat accountantsorganisaties hun OOB-controlecliënten niet mogen sponsoren. Overigens merken wij op dat thans een eenduidige definitie van sponsoren ontbreekt. Indien sponsorrelaties worden verboden is een eenduidige definitie noodzakelijk waarbij het onderscheid tussen zakelijke relatie en sponsorrelatie duidelijk wordt gemaakt. Een sponsorrelatie zou dan bijvoorbeeld gedefinieerd kunnen worden aan een relatie waarbij de sponsor financiële giften verstrekt aan de ontvangende partij.

- 12. Voor zover het accountantsorganisaties en externe accountant een beoordelingsruimte mogen hebben voor het aangaan van zakelijke relaties en sponsoring, welke waarborgen zouden zij moeten treffen om bedreigingen voor hun onafhankelijkheid te mitigeren of terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau?**

Zakelijke relaties tussen accountantsorganisatie en hun OOB-controlecliënten zijn alleen toelaatbaar als deze passen binnen de normale beroepsuitoefening en tegen marktconforme voorwaarden geschieden en bovendien niet strijdig zijn met de bepalingen in de Code of Ethics van de International Ethics and Independence Standards Board van de IFAC. Deze regelgeving bevat waarborgen om de omvang en/of het belang van de relatie tot een aanvaardbaar niveau terug te brengen.

- 13. Zou uw antwoord op de vragen 10 tot en met 12 anders luiden wanneer het gaat om niet OOB-controlecliënten? Maakt u hierbij verschil tussen grote OOB-controlecliënten versus MKB-controlecliënten.**

Nee. Wij zijn van mening dat er in beginsel geen onderscheid is tussen OOB-controlecliënten en niet OOB-controlecliënten op het gebied van aangaan van zakelijke relaties en sponsorrelaties met betrekking tot de onafhankelijkheid.

1.4 Verplichte roulatie en joint audits

- 14. Acht u, in aanvulling op de bestaande roulatie van externe accountants bij OOB-controlecliënten, een kantoorroulatie noodzakelijk? Zo ja, waarom?**

Nee. Wij zijn het eens met de reactie van het Ministerie van Financiën op het Groenboek ten aanzien van de verplichte kantoorroulatie. Periodieke heroverweging van de accountant door de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen is wenselijk en wordt inmiddels breed onderschreven onder meer in de Nederlandse Corporate Governance Code, maar dit moet niet worden opgelegd met een verplichte kantoorroulatie als uitkomst. Bij de periodieke heroverweging moet de kwaliteit van de accountantscontrole voorop staan en daarbij speelt ook de ervaring en kennis van het accountantskantoor over de controlecliënt een rol, omdat dit tot een betere en meer efficiënte controle kan leiden. Een gedwongen kantoorroulatie kan ontijdig en daarmee schadelijk zijn, bijvoorbeeld ten tijde van economische recessie, reorganisatie of overname. De ervaring van de controlerend accountant is dan juist van groot belang.

- 15. Wat vindt u van het voorstel van de Commissie voor een verplichte kantoorroulatie eens per zes jaar en na negen jaar indien er sprake is van een joint audit?**

Een wettelijk opgelegde periodieke rotatie op kantoorniveau lijkt ons onnodig en ongewenst. Er zijn nu al regels voor periodieke rotatie van externe accountant. Bovendien

zien wij nu al dat roulatie van kantoor steeds gebruikelijker wordt. Dit leidt tot maatwerk van de markt, wat beter is dan een 'blinde' wettelijke maatregel.

16. Vindt u dat de roulatietermijn van externe accountants bij OOB-controlecliënten van zeven jaar zou moeten worden gewijzigd? Zo ja, wat is volgens u de beste roulatietermijn?

Nee. De huidige roulatietermijn van de externe accountants bij OOB-controlecliënten van zeven jaar voldoet en sluit aan bij de bepalingen in de Code of Ethics van de International Ethics and Independence Standards Board van de IFAC.

17. Vindt u dat er boven de huidige evaluatiebepalingen in de Code Corporate Governance een verplichte periodieke aanbesteding van de accountantscontrole voor OOB-controlecliënten moet worden ingevoerd? Zo ja, wat zou de termijn moeten zijn voor de aanbesteding? Zo nee, wat zou een door u gewenst alternatief zijn?

Nee. Een verplichte periodieke aanbesteding leidt tot lastenverzwaring bij zowel de accountantsorganisaties als de OOB-controlecliënten. Aanbesteding is alleen nuttig als er sprake is van a-symetrische of niet transparante markten. Dat is niet het geval in de transparante en concurrerende markt van accountantscontrole, zoals wordt bevestigd door onderzoeken van nationale en internationale mededingingsautoriteiten. De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat de Raad van Commissarissen tenminste iedere vier jaar de accountant moet beoordelen. Wij zijn van mening dat dit voldoet en zouden voorstander zijn van een actievere en uitgebreidere rapportage door de Raad van Commissarissen aan de aandeelhouders over dit proces, zodat marktwerking wordt gewaarborgd en transparant verslag wordt gedaan van de accountantskeuze waarbij kwaliteit een belangrijke rol zou moeten spelen.

18. Voor welke periode zou een accountantsorganisatie bij OOB-controlecliënten telkens moeten worden benoemd binnen de maximale termijn van aanbesteding (i.t.t. vraag 17 betreft dit de minimum termijn van de benoeming)?

Wij zijn geen voorstander van het invoeren van een minimumtermijn van benoeming en een maximale termijn van aanbesteding. De huidige praktijk met opdrachtbevestigingen voor onbepaalde tijd die door elk van de contractpartijen op ieder moment kan worden opgezegd, voldoet. Daarbij vindt bij OOB-controlecliënten een jaarlijkse herbevestiging plaats van de opdrachtvoorwaarden. Mocht er overigens worden besloten tot een maximale termijn van aanbesteding, dan zou de minimum termijn van benoeming gelijk moeten zijn aan de termijn van aanbesteding om de kosten voor de aanbesteding van zowel het accountantsorganisatie als de OOB-controlecliënt zoveel mogelijk te beperken en het mogelijk te maken om deze terug te verdienen.

19. *Vindt u een verplichte roulatietermijn wenselijk voor externe accountants die niet-OOB-controlecliënten controleren? Om de hoeveel jaar zouden externe accountants bij niet-OOB-controlecliënten moeten rouleren?*

Nee. De oorzaken van de kredietcrisis moet in eerste instantie worden gezocht in het functioneren van de financiële sector. De kritiek op het accountantsberoep heeft zich daarbij vooral toegespitst op de gepercipieerde onafhankelijkheid van de accountant van financiële instellingen en meer specifiek de systeembanken. Eventuele maatregelen zouden naar onze mening dan ook proportioneel moeten zijn en niet onnodig de niet-OOB-controlecliënten mogen raken gezien het beperktere publieke belang van de meeste niet-OOB-ondernemingen die veelal in het MKB werkzaam zijn.

Overigens bevat de huidige regelgeving al de bepaling dat ook bij niet-OOB-controlecliënten tenminste jaarlijks een beoordeling wordt uitgevoerd op de bedreigingen van de onafhankelijkheid van de accountant en dit kan ertoe leiden dat maatregelen worden getroffen in de vorm van roulatie van de externe accountant en het controleteam.

20. *Wat vindt u van het toestaan of verplichten van joint audits voor de controle van OOB-ondernemingen?*

Wij zijn het eens met de reactie van het Ministerie van Financiën op het Groenboek ten aanzien van joint audits. Joint audits zijn reeds toegestaan, maar worden in de praktijk weinig toegepast omdat de kosten ervan over het algemeen hoger zijn en het de kwaliteit van de controle niet verhoogt. Dit blijkt ook uit het feit dat het aantal joint audits de laatste jaren is verminderd vooral omdat de effectiviteit en efficiency niet is aangetoond. Het verplichten van joint audits zal er waarschijnlijk toe leiden dat de kwaliteit van de controle niet toeneemt, maar de lasten voor het bedrijfsleven wel aanzienlijk zullen stijgen.

1.5 De selectie en aansturing van de externe accountant

21. *Bent u het eens met de stelling dat het in de Nederlandse Corporate Governance Code opgenomen model waarbij de (auditcommissies van) raden van commissarissen meer het voortouw nemen in de relatie met de accountant in de huidige praktijk onvoldoende tot uiting komt?*

Ja. Wij zien een wisselend beeld in de praktijk. Formeel neemt de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen de beslissing over de selectie en de aansturing van de externe accountant. Wij zien dat de betrokkenheid van en de aansturing door de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen de afgelopen jaren sterk is verbeterd, maar dat er nog ruimte is voor een verdere verbetering. Wij zijn het dan ook eens met de reactie van het Ministerie van Financiën op het Groenboek om de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen een meer nadrukkelijke rol toe te bedelen in het opdrachtgeverschap van de externe accountant.

22. *Kunt u zich vinden in de aanbevelingen uit het NBA-adviesrapport?*

Ja. Het NBA-adviesrapport bevat belangrijke aanbevelingen die de Corporate Governance verder kan verbeteren.

23. *Welke rol zou de toezichthouder AFM en/of DNB naar uw mening moeten vervullen bij de benoeming van de accountant? Wat vindt u van een goedkeuring, veto of meldplicht?*

Wij zijn voorstander van een meldingsplicht door Financiële Instellingen van een voorgenomen besluit tot benoeming van de accountant bij DNB en een vetorecht door DNB gegeven de specifieke expertise die vereist is bij de controle van Financiële instellingen. Wij zijn geen voorstander van een goedkeuringsrecht of vetorecht door de AFM omdat dit strijdig is met hun taak als toezichthouder op accountantsorganisaties.

2. Informatievoorziening

2.1. Vergroten transparantie over kwaliteit

22. *In hoeverre denkt u dat transparantie over de kwaliteit van de dienstverlening door het (accountants)kantoor bijdraagt aan de keuze voor een bepaald accountantsorganisatie?*

Wij zijn van mening dat transparantie over de kwaliteit van de dienstverlening zal bijdragen aan de keuze van het accountantskantoor en zijn daarom voorstander van het publiceren van individuele AFM-onderzoeksrapporten, zoals in de UK en de US al gebruikelijk is. Dit heeft als voordeel boven de transparantieverslagen van de individuele accountantsorganisaties dat informatie over de kwaliteit van de afzonderlijke accountantsorganisaties beschikbaar komt uit een onafhankelijke bron.

23. *Hoe kan de transparantie van accountantsorganisaties over de kwaliteit van hun eigen dienstverlening worden verbeterd?*

De transparantieverslagen van de individuele accountantsorganisaties zijn de afgelopen jaren sterk verbeterd. De Code Accountantsorganisaties kan hierbij voor een verdere verbetering zorgen.

24. *Bent u van mening dat de accountantsorganisatie de relevante bevindingen over een controlecliënt in een AFM-onderzoeksrapport zou moeten verstrekken aan de (auditcommissie van) de raad van commissarissen van de desbetreffende controlecliënt?*

Ja. Niet alleen aan de (auditcommissie van de) Raad van Commissarissen van de desbetreffende controlecliënt, maar ook door het publiceren van individuele AFM-onderzoeksrapporten, zoals in de UK en de US al gebruikelijk is.

25. *Vindt u dat kantoor specifieke AFM-onderzoeksrapporten openbaar moeten worden gemaakt?*

Ja. Wij zijn van mening dat transparantie over de kwaliteit van de dienstverlening zal bijdragen aan de keuze van het accountantskantoor en zijn daarom voorstander van het publiceren van individuele AFM-onderzoeksrapporten, zoals in de UK en de US al gebruikelijk is. Dit heeft als voordeel boven de transparatieverslagen van de individuele accountantsorganisaties dat informatie over de kwaliteit van de afzonderlijke accountantsorganisaties beschikbaar komt uit een onafhankelijke bron.

26. *Hoe kan de transparantie van de niet-OOB-kantoren over hun kwaliteit beter worden geborgd?*

Wij zijn van mening dat kantoor specifieke AFM-onderzoeksrapporten ook voor niet-OOB-kantoren openbaar moeten worden gemaakt.

2.2. Vergroten transparantie over onafhankelijkheid

27. *Vindt u dat accountantsorganisaties transparant moeten zijn over hun onafhankelijkheid?*

Ja. Dat blijkt ook al uit het transparatieverslag van onze accountantsorganisatie.

28. *Indien ja, hoe kan de transparantie van accountantsorganisaties over hun onafhankelijkheid worden verbeterd? Aan welke elementen zouden accountantsorganisaties meer aandacht moeten besteden?*

De transparatieverslagen van de individuele accountantsorganisaties zijn de afgelopen jaren sterk verbeterd. De Code Accountantsorganisaties kan hierbij voor een verdere verbetering zorgen.

29. *Vindt u dat accountantsorganisaties controlecliënten of het maatschappelijk verkeer zouden moeten informeren over onafhankelijkheidsovertredingen? Welke middelen zouden daarvoor het meest geschikt zijn (bijv. transparatieverslagen, websites, jaarrekeningen)?*

Onafhankelijkheidsovertredingen die de individuele controlecliënt raken moeten worden gemeld aan de desbetreffende cliënt. De transparatieverslagen van de individuele accountantsorganisaties van de Big 4 bevatten reeds informatie over onafhankelijkheidsovertredingen en zijn beschikbaar via de website. De Code Accountantsorganisaties kan hierbij voor een verdere verbetering zorgen.

30. ***Bent u van mening dat de transparantie over onafhankelijkheid gelijk zou moeten zijn voor accountantsorganisaties die OOB-controlecliënten hebben en de overige accountantsorganisaties?***

Onafhankelijkheidsovertredingen die de individuele controlecliënt raken moeten ook door niet-OOB-kantoren worden gemeld aan de desbetreffende cliënt.

2.3. Informatiebehoefte van de gebruiker

2.3.1 De rol van de accountant versus de rol van het bestuur en de raad van Commissarissen

31. ***Bent u het eens met het uitgangspunt dat de accountant in principe geen inhoudelijke informatie over de gecontroleerde onderneming verstrekt?***

Ja, tenzij de verantwoording van de onderneming onjuiste of onvolledige informatie bevat.

2.3.2 Informatie over het eigen controleproces

32. ***Vindt u dat een accountant aanvullende informatie over de door hem uitgevoerde controlewerkzaamheden respectievelijk zijn bevindingen aan gebruikers zou moeten verstrekken? Heeft u aanvullingen op de genoemde onderwerpen of zijn er onderwerpen die u niet relevant vindt?***

Nee. In het vigerende governance model heeft de onderneming tot taak verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid en de consequenties daarvan. Het is de taak van de accountant om de verantwoording te controleren en daarbij een verklaring te geven.

33. ***Wat vindt u van de informatie waarde van de huidige controleverklaring en hoe kan deze worden vergroot?***

De informatiewaarde van de huidige controleverklaring is van cruciaal belang voor ondernemingen en beleggers. Dit blijkt wel uit het feit dat er heftige koersreacties volgen als de accountant tot een andere dan goedkeurende verklaring komt. Wij merken op dat er momenteel nationaal en internationaal diepgaande discussies plaatsvinden over de tekst van de controleverklaring en dat er binnenkort concrete voorstellen zullen komen voor de verdere verbetering van de controleverklaring door de IAASB. Wij ondersteunen deze ontwikkelingen actief om ervoor zorg te dragen dat de communicatie van accountants relevant en duidelijk is.

Veel Nederlandse ondernemingen zijn internationaal actief en hebben te maken met buitenlandse concurrentie. Daarnaast wil Nederland graag aantrekkelijk zijn als vestigingsplaats voor buitenlandse ondernemingen. Iedere discussie over bijvoorbeeld aanpassing van Nederlandse wet- en regelgeving rond financiële verslaggeving en/of de rol van de accountant kan ons inziens niet worden gevoerd zonder de internationale context daarbij te betrekken. Nederlandse wetgeving die sterk afwijkt van Europese of zelfs wereldwijde spelregels, kan schade toebrengen aan de internationale concurrentiekracht van Nederlandse multinationale ondernemingen en het vestigingsklimaat van ons land. Daarbij komt dat wij het van groot belang achten voor onder andere beleggers, analisten en andere gebruikers dat de rapportage van accountants internationaal consistent is.

34. *Zou de accountant een Auditor Discussion & Analysis moeten opnemen bij het jaarverslag van de controlecliënt?*

Nee. In het vigerende governance model heeft de onderneming tot taak verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid en de consequenties daarvan. Het is de taak van de accountant om de verantwoording te controleren en daarbij een verklaring te geven.

2.3.3 Een meer uitgebreid gebruik van toelichtende paragrafen

35. *Zou de accountant door middel van het gebruik van toelichtende paragrafen de gebruiker (belegger) frequenter moeten informeren over belangrijke punten?*

Nee. In het vigerende governance model heeft de onderneming tot taak verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid en de consequenties daarvan. Het is de taak van de accountant om de verantwoording te controleren en daarbij een verklaring te geven. Wij merken op dat er momenteel nationaal en internationaal diepgaande discussies plaatsvinden over de tekst van de controleverklaring en dat er binnenkort concrete voorstellen zullen komen voor de verdere verbetering van de controleverklaring door de IAASB. Wij ondersteunen deze ontwikkelingen actief om ervoor zorg te dragen dat de communicatie van accountants relevant en duidelijk is.

Veel Nederlandse ondernemingen zijn internationaal actief en hebben te maken met buitenlandse concurrentie. Daarnaast wil Nederland graag aantrekkelijk zijn als vestigingsplaats voor buitenlandse ondernemingen. Iedere discussie over bijvoorbeeld aanpassing van Nederlandse wet- en regelgeving rond financiële verslaggeving en/of de rol van de accountant kan ons inziens niet worden gevoerd zonder de internationale context daarbij te betrekken. Nederlandse wetgeving die sterk afwijkt van Europese of zelfs wereldwijde spelregels, kan schade toebrengen aan de internationale concurrentiekracht van Nederlandse multinationale ondernemingen en het vestigingsklimaat van ons land. Daarbij komt dat wij het van groot belang achten voor onder andere beleggers, analisten en andere gebruikers dat de rapportage van accountants internationaal consistent is.

2.3.4. Rapportering over bevindingen van de accountant aan de raad van commissarissen en de doorvertaling naar het verslag van de raad van commissarissen

36. *Bent u het eens met het voorgestelde model waarbij de accountant rapporteert aan de raad van commissarissen en deze de relevante informatie al dan niet voorzien van commentaar naar buiten brengt.*

Ja, want dat past goed in het huidige governance model.

37. *Zou de accountant expliciet moeten rapporteren over de door de raad van commissarissen verstrekte informatie of is het voldoende als de accountant alleen reageert als de informatie onvoldoende is weergegeven in het verslag van de raad van commissarissen?*

De accountant zou de wettelijke opdracht moeten krijgen om te rapporteren over de door de Raad van Commissarissen verstrekte informatie conform de huidige wettelijke verplichting om te rapporteren over het jaarverslag (artikel 393 lid 5 sub e).

38. *Vindt u dat de accountant in zijn management letter verplicht aandacht zou moeten besteden aan de door het bestuur gegeven transparantie over risicobeheersing, financiering en continuïteit, schattingen management en belangrijke waarderinggrondslagen? Zo ja, mist u daarbij nog onderwerpen?*

De accountant besteedt thans in zijn accountantsverslag (ex artikel 393 lid 4) reeds aandacht aan de door het bestuur gegeven transparantie over risicobeheersing, financiering en continuïteit, schattingen van het management en belangrijke waarderinggrondslagen voor zover relevant. In het accountantsverslag wordt tevens veelal aandacht besteed aan kwaliteit van het resultaat, fraude, fiscaliteit, onafhankelijkheid accountant, samenwerking andere accountants en experts, financiële verslaggeving voor zover relevant voor de desbetreffende onderneming.

2.2.5. Verbetering informatie in het directieverslag en controle daarop door de accountant

39. *Naar welke elementen van het jaarverslag van de onderneming zou de controleplicht van de accountant moeten worden uitgebreid? Op welke termijn zou dat moeten gebeuren?*

Wij zijn van mening dat er een internationaal Corporate Reporting Framework moet komen met normen voor het jaarverslag om informatie te geven die aansluiten bij de behoeften van investeerders en de maatschappij. Wij ondersteunen dan ook het initiatief van het International Integrated Reporting Council om een consultatiedocument uit te

brengen op basis waarvan normen kunnen worden ontwikkeld. Als accountant zijn wij vervolgens graag bereid om op verzoek verantwoordelijkheid te nemen om Assurance te geven over onderwerpen als risico's, toekomstgerichte informatie, interne beheersing en ander niet-financiële informatie.

4. Europese harmonisatie en toezicht

40. *Hoe staat u tegenover integratie van het toezicht in ESMA? Aan welke voorwaarden denkt u dat daarbij moet worden voldaan?*

Wij zijn voorstander van een verdere integratie van toezicht in Europa onder de voorwaarde dat de nationale toezichthouder taken overdraagt en er geen sprake is van dubbel toezicht op Europees en nationaal niveau. Het onderzoeken van individuele controledossiers door de nationale toezichthouder past niet in dat model. Evenmin het oprichten van colleges van toezichthouders op (netwerken van) accountantsorganisaties door de Europese toezichthouder.

41. *Wat zouden volgens u de taken en verantwoordelijkheden van een Europese toezichthouder moeten zijn?*

Wij zijn van mening dat op termijn de Europese toezichthouder alle taken van de AFM op het gebied van toezicht op accountantsorganisaties en toezicht financiële verslaggeving moet overnemen omdat er sprake is van één Europese kapitaalmarkt waarvoor financiële verslaggeving en accountantscontrole belangrijke pijlers zijn.

42. *Wilt u nog iets opmerken over onderwerpen die niet aan de orde zijn gekomen in dit consultatiedocument?*

Wij ondersteunen het voorstel om te komen tot een Europees paspoort voor accountants.

Bijlage III, behorend bij vraag 6

In deze bijlage is een lijst met diensten opgenomen waarvan niet in alle gevallen duidelijk is waar deze bij hoort. U wordt verzocht in de onderstaande tabel aan te geven of de genoemde dienst volgens u thuis hoort in de categorie:

A: aan controle gerelateerde diensten;

B: overige diensten die (onder voorwaarden) kunnen worden toegestaan.

C: verboden diensten.

nr	Type dienstverlening	A	B	C
1	Opstellen of beoordelen van fiscale aangiften		X	
2	Overige verklaringen die conform wettelijk voorschrift door de accountant moet worden opgesteld, zoals inbrengverklaringen en fusie- en splitsingsverklaringen	X		
2	Feitenonderzoek inzake de beoordeling van de interne beheersing, fusies en overnames en fraude .	X		
3	Juridische dienstverlening, niet zijnde het optreden als vertegenwoordiger van de onderneming		X	
4	Overige adviesopdrachten die er niet toe leiden dat in het kader van de accountantscontrole de accountant zichzelf controleert, bijvoorbeeld op gebied van fusies en overnames, strategie, HR, IT, logistiek,bedrijfs optimalisering.		X	
5	Fiscale advieswerkzaamheden, inclusief fiscale vertegenwoordiging		X	
6	Opstellen en beoordelen van fiscale aangiften		X	
7				
8				